

SYLABUS KURSU

Współczesny język polski (Leksykologia)

Сучасна польська мова (Лексикологія)

Wykształcenie wyższe – licencjackie

Stopień wykształcenia wyższego — pierwszy (licencjat)

Dziedzina wiedzy — 01 Edukacja / Pedagogika

Specjalność — 014 Wykształcenie średnie (według specjalności przedmiotowych) 014.02 Wykształcenie średnie (język i literatura zagraniczna) (polski), 014.01 Szkolnictwo średnie (język i literatura ukraińska)

Program edukacyjno-zawodowy — Wykształcenie średnie. Język polski i literatura zagraniczna. Język i literatura ukraińska

Rok studiów: III

Semestr: V

Liczba kredytów: 4

Język nauczania: Polski

Kierownik kursu

Dr hab., profesor Katedry działalności informacyjnej i społeczno-kulturalnej ZUUN

IRYNA SZKICKA

д-р філол. наук, професор кафедри інформаційної та соціокультурної діяльності ЗУНУ

ШКИЦЬКА ІРИНА ЮРІІВНА

Dane kontaktowe

i.shkitska@wunu.edu.ua

OPIS KURSU

Kurs „Współczesny język polski (Leksykologia)” ma na celu pogłębienie wiedzy studentów na temat funkcjonowania języka polskiego na poziomie leksykalnym. Program zajęć obejmuje szeroki zakres zagadnień związanych ze znaczeniem słów, ich relacjami oraz procesami kształtowania się słownictwa.

Cele kursu: zapoznanie studentów z podstawowymi pojęciami semantyki leksykalnej; rozwój umiejętności analizy znaczeniowej wyrazów i wyrażeń; zrozumienie procesów tworzenia się nowych słów i zmian znaczeniowych; pogłębienie wiedzy o różnorodności stylistycznej i funkcjonalnej języka polskiego; rozwinięcie umiejętności poprawnego używania języka polskiego w różnych sytuacjach komunikacyjnych. Kurs „Współczesny język polski (Leksykologia)” ma na celu nie tylko przekazanie wiedzy teoretycznej, ale i rozwój praktycznych umiejętności językowych. Dzięki zastosowaniu różnorodnych metod nauczania, studenci będą mieli możliwość aktywnego uczestnictwa w zajęciach i osiągnięcia trwałych efektów nauki.

Po ukończeniu kursu „Współczesny język polski (Leksykologia)” student powinien być w stanie:

- 1) **analizować znaczenie słów:** precyzyjnie określać znaczenie wyrazów w różnych kontekstach, rozróżniać znaczenia dosłowne i przenośne, identyfikować relacje między wyrazami (hiperonimia, hiponimia, synonimia, antonimia);
- 2) **rozpoznawać i klasyfikować zjawiska językowe:** identyfikować przypadki wieloznaczności, homonimii, synonimii i antonimii, odróżniać archaizmy od neologizmów;
- 3) **analizować strukturę wypowiedzi:** badać budowę zdań, zwracając uwagę na użycie związków frazeologicznych i innych środków językowych;
- 4) **oceniać poprawność językową:** identyfikować błędy leksykalne i gramatyczne w tekstach;
- 5) **stosować wiedzę teoretyczną w praktyce:** analizować autentyczne teksty, tworzyć własne wypowiedzi, uczestniczyć w dyskusjach na tematy związane z językiem polskim;
- 6) **posługiwać się słownikami i innymi narzędziami językowymi:** efektywnie korzystać ze słowników, encyklopedii i innych źródeł informacji o języku polskim;
- 7) **zrozumieć różnorodność językową:** doceniać bogactwo i różnorodność języka polskiego, a także różnice między różnymi stylami i odmianami języka.

W trakcie kursu zastosowane będą następujące metody nauczania:

Wykład: przekazywanie wiedzy teoretycznej w formie wykładów, uzupełnionych przykładami i ćwiczeniami.

Ćwiczenia leksykalne: wykonywanie różnorodnych ćwiczeń utrwalających znajomość słownictwa i jego znaczeń.

Analiza tekstów: szczegółowa analiza wybranych tekstów pod kątem użycia różnych środków językowych.

Dyskusje: prowadzenie dyskusji na tematy związane z językiem polskim, co umożliwi wymianę poglądów i pogłębienie wiedzy.

Praca w grupach: wykonywanie zadań w małych grupach, co sprzyja rozwojowi umiejętności komunikacyjnych i współpracy.

Projekty: realizacja indywidualnych lub zespołowych projektów, np. przygotowanie prezentacji na wybrany temat związany z językiem polskim.

STRUKTURA KURSU

Godziny (wykłady / sem.)	Temat	Wyniki nauki	Zadania / Metody kontroli
2 / 1	1. ZNACZENIE LEKSYKALNE WYRAZU	Student potrafi: 1) zdefiniować podstawowe pojęcia związane ze znaczeniem wyrazu (wyraz, leksem, wyraz tekstowy); 2) rozróżnić rodzaje znaczeń wyrazu i podać przykłady ich zastosowania; 3) zrozumieć pojęcia hiperonimu i hiponimu i wskazać je w podanym tekście; 4) określić zakres znaczeniowy wybranego wyrazu	Testowanie na dany temat Ćwiczenia Dyskusje
2 / 1	2. WIELOZNACZNOŚĆ WYRAZÓW (POLISEMIA)	Student potrafi: 1) zdefiniować pojęcie polisemii i podać przykłady wyrazów	Testowanie na dany temat

		wieloznacznych z różnych dziedzin życia; 2) opisać strukturę znaczeniową wyrazu, wskazując znaczenie podstawowe i pochodne; 3) rozróżnić między wieloznacznością radialną, łańcuchową, koncentryczną i rozłączną, 4) podać przykłady wyrazów, które ilustrują każdy z tych typów wieloznaczności; 5) wyjaśnić różnicę między strukturą znaczeniową minimalną a maksymalną na przykładach	Ćwiczenia Dyskusje
2 / 1	3. WIELOZNACZNOŚĆ A HOMONIMIA	Student potrafi: 1) zdefiniować pojęcie homonimii i wyjaśnić, czym ona różni się od wieloznaczności; 2) podać przykłady homonimów całkowitych, częściowych, homofonów i homografów; 3) wyjaśnić różnice między poszczególnymi rodzajami homonimów; 4) rozpoznać rodzaj homonimii w podanych przykładach; 5) zdefiniować pojęcia homonimów etymologicznych, słowotwórczych i semantycznych; 6) podać przykłady każdego rodzaju homonimów; 7) wyjaśnić, jak powstają różne typy homonimów	Testowanie na dany temat Ćwiczenia Dyskusje
2 / 1	4. ZNACZENIE PRZENOŚNE (METAFORYCZNE)	Student potrafi: 1) zdefiniować przenośnię i wyjaśnić, czym ona różni się od znaczenia dosłownego; 2) podać przykłady przenośni potocznych i poetyckich, wskazując różnice między nimi; 3) zdefiniować i zilustrować przykładami każdy z wymienionych rodzajów przenośni; 4) rozróżnić między metaforą, metonimią, synekdochą, peryfrazą, eufemizmem, hiperbolą i epitetem; 5) wyjaśnić, jaką funkcję pełni każdy z tych środków stylistycznych; 6) zbudować poprawne porównanie, wykorzystując różne spójniki	Testowanie na dany temat Ćwiczenia Dyskusje
2 / 1	5. WYRAZY BLISKOZNACZNE (SYNONIMY)	Student potrafi: 1) zdefiniować pojęcie synonimu i podać przykłady synonimów z różnych dziedzin życia; 2) odróżnić synonimy od jednoznaczników i wyjaśnić, dlaczego nie wszystkie słowa mają synonimy; 3) podzielić synonimy na absolutne, bliższe i dalsze; 4) wyjaśnić różnicę między synonimami	Testowanie na dany temat Ćwiczenia Dyskusje

		semantycznymi a stylistycznymi; 5) podzielić synonimy stylistyczne na różne typy (chronologiczne, terytorialne, środowiskowe, stylowe, ekspresywne); 6) podać przykłady synonimów, które różnią się stylistycznie; 7) rozróżnić synonimy różnordzenne i wspólnordzenne; 8) wyjaśnić, jak pochodzenie wyrazów wpływa na ich znaczenie i użycie	
2 / 1	6. WYRAZY O ZNACZENIU PRZECIWSTRAWNYM	Student potrafi: 1) zdefiniować pojęcie antonimii i podać przykłady par antonimicznych z różnych dziedzin życia; 2) opisać różne rodzaje antonimów (jednordzenne, różnordzenne, właściwe, komplementarne, konwersje); 3) podać przykłady wyrazów, które ilustrują każdy z tych rodzajów antonimów; 4) odróżnić antonimy jednordzenne od różnordzennych i podać przykłady obu rodzajów; 5) wyjaśnić różnicę między antonimami właściwymi, wyrazami o znaczeniach komplementarnych i konwersjami; 6) podać przykłady antonimów pragmatycznych i wyjaśnić, jak kontekst wpływa na ich wybór	Testowanie na dany temat Ćwiczenia Dyskusje
2 / 1	7. ARCHAIZMY I WYRAZY PRZESTARZAŁE	Student potrafi: 1) wyjaśnić, czym jest archaizm leksykalny i podać przykłady z różnych dziedzin życia; 2) zdefiniować różne rodzaje archaizmów; 3) podać przykłady każdego rodzaju archaizmów; 4) wyjaśnić, czym różnią się poszczególne rodzaje archaizmów; 5) wymienić przyczyny powstawania archaizmów; 6) odróżnić archaizmy od wyrazów przestarzałych i podać przykłady obu zjawisk	Testowanie na dany temat Ćwiczenia Dyskusje
2 / 1	8. NOWE WYRAZY (NEOLOGIZMY)	Student potrafi: 1) zdefiniować pojęcie neologizmu i wymienić jego główne funkcje w języku; 2) zdefiniować pojęcie afiksacji, derywacji wstecznej, kompozycji i skrótowca; 3) podać przykłady neologizmów utworzonych za pomocą tych technik; 4) analizować strukturę morfologiczną neologizmów słowotwórczych; 5) rozpoznać neologizmy artystyczne w tekstach literackich	Testowanie na dany temat Ćwiczenia Dyskusje

		<p>i wyjaśnić ich funkcje stylistyczne; 6) zdefiniować pojęcie neosemantyzmu; 7) podać przykłady wyrazów, które zmieniły swoje znaczenie w wyniku procesów językowych; 8) analizować zmiany znaczeniowe w kontekście historycznym i kulturowym; 9) opisać różne sposoby tworzenia nowych znaczeń wyrazów; 10) analizować mechanizmy tworzenia metafor i metonimii; 11) wyjaśnić, jak zmiany znaczeniowe wpływają na ekspresję językową; 12) zdefiniować pojęcie ukrytego zapożyczenia i podać przykłady takich zjawisk w języku polskim</p>	
4 / 2	9. SŁOWNICTWO ŚRODOWISKOWO-ZAWODOWE	<p>Student 1) zdobędzie wiedzę na temat różnorodności językowej związanej z różnymi środowiskami społecznymi i zawodowymi; 2) potrafi rozpoznać i analizować cechy charakterystyczne gwar środowiskowo-zawodowych; 3) zrozumie, jak funkcjonują gwary w komunikacji między członkami danej grupy społecznej; 4) potrafi: a) rozpoznać, czy dane słowo lub wyrażenie należy do języka ogólnego czy do jakiejś gwary; b) analizować skład morfologiczny i znaczeniowy słów charakterystycznych dla danej gwary; c) porównać różne gwary pod względem ich cech charakterystycznych i funkcji</p>	<p>Testowanie na dany temat Ćwiczenia Dyskusje</p>
4 / 2	10. STYLISTYCZNE ZRÓŻNICOWANIE SŁOWNICTWA	<p>Student potrafi: 1) zdefiniować pojęcie stylu funkcjonalnego i wymienić główne style; 2) wskazać cechy charakterystyczne dla każdego stylu; 3) rozpoznać i podać przykłady słownictwa charakterystycznego dla każdego stylu; 4) wyjaśnić, jakie funkcje pełni dane słownictwo w poszczególnych stylach; 5) zidentyfikować środki stylistyczne używane w różnych stylach (metafory, porównania, epitety itp.); 6) dokonać analizy stylistycznej krótkiego tekstu, określając jego styl i uzasadniając swój wybór</p>	<p>Testowanie na dany temat Ćwiczenia Dyskusje</p>
2 / 1	11. WYRAZY ZAPOŻYCZONE	<p>Student potrafi: 1) zdefiniować pojęcie zapożyczenia; 2) wymienić główne źródła zapożyczeń w języku polskim; 3) podać</p>	<p>Testowanie na dany temat Ćwiczenia</p>

		<p>przykłady zapożyczeń z różnych języków i wyjaśnić ich znaczenie; 4) rozróżnić między różnymi rodzajami zapożyczeń (właściwe, strukturalne, sztuczne, hybrydy); 5) zdefiniować pojęcia kalki, repliki, klisze, hybrydy; 6) podać przykłady każdego rodzaju zapożyczenia; 7) określić stopień przyswojenia zapożyczenia przez język polski; 8) rozróżnić między zapożyczeniami całkowicie i częściowo przyswojonymi; 9) zdefiniować pojęcia cytatu, wtrętu, barbaryzmu, makaronizmu, zapożyczenia fonetycznego i graficznego</p>	Dyskusje
2 / 1	12. SŁOWNICTWO NACECHOWANE UCZUCIOWO	<p>Student potrafi: 1) podać przykłady wyrazów o różnej barwie emocjonalnej i wyjaśnić, jakie uczucia one wywołują; 2) przekształcić zdanie neutralne w zdanie nacechowane emocjonalnie poprzez zmianę jednego słowa; 3) zdefiniować pojęcia takie jak: eufemizm, ironia, wyraz potoczny, wyraz wulgarny; 4) podać przykłady wyrazów należących do różnych kategorii stylistycznych; 5) wyjaśnić, w jakich sytuacjach komunikacyjnych stosowane są poszczególne kategorie słownictwa</p>	<p>Testowanie na dany temat Ćwiczenia Dyskusje</p>
2 / 1	13. ZWIĄZKI FRAZEOLOGICZNE	<p>Student potrafi: 1) wyjaśnić, czym jest związek frazeologiczny, podając przykłady i porównując go z innymi konstrukcjami językowymi; 2) wymienić i wyjaśnić podstawowe funkcje związków frazeologicznych w języku (np. ekspresywna, obrazowa, stylizacyjna); 3) klasyfikować związki frazeologiczne ze względu na ich budowę (wyrażenia, zwroty, frazy); 4) klasyfikować związki frazeologiczne ze względu na stopień spójności znaczeniowej (związki luźne, łączliwe, stałe); 5) podawać przykłady związków frazeologicznych z każdej z wymienionych kategorii</p>	Końcowa praca kontrolna

REKOMENDOWANE ŹRÓDŁA INFORMACJI

1. **Моклиця А. В.** Лексикологія сучасної польської мови: навчально-методичні матеріали до курсу. Видання друге. Луцьк: СЛУ імені Лесі Українки, 2018. 114 с.
2. Bralczyk Jerzy. *Mówi się: porady językowe profesora Bralczyka*. Wydanie II. Dodruk. Warszawa: PWN, 2001. 233 s.
3. Gębał Przemysław E. *Od słowa do słowa toczy się rozmowa. Repetytorium leksykalne z języka polskiego jako obcego dla poziomów B1 i B2*. Kraków: Universitas. 204 s.
4. Lipińska Ewa, Grażyna Dąmbska. *Kiedyś wrócisz tu. Cz. I (B2)*. Kraków: Universitas. 279 s.
5. Lipińska Ewa. *Z polskim na ty + CD (B1)*. Kraków: Universitas. 291 s.
6. Lipińska Ewa. *Nie ma róży bez kolców (B1, B2)*. Kraków: Universitas. 240 s.
7. Madeja Agnieszka, Morcinek Barbara. *Polski mniej obcy (B2)*. Katowice: «Śląsk» Sp. z o.o. Wydawnictwo Naukowe. 199 s.

ZASOBY INTERNETOWE

1. Co znaczy słowo? Znaczenie leksykalne jako suma wszelkich możliwych znaczeń wyrazu. URL: <https://zpe.gov.pl/b/co-znaczy-slowo-znaczenie-leksykalne-jako-suma-wszelkich-mozliwych-znaczen-wyrazu/Pgvzef9xH>
2. Czułe słówka. URL: <https://zpe.gov.pl/a/czule-slowka/D13NljTxI>
3. Czy zawsze mówimy logicznie i bez błędów? URL: <https://zpe.gov.pl/a/czy-zawsze-mowimy-logicznie-i-bez-bledow/DRqgbVaAR>
4. Etymologiczne a realne znaczenie wyrazów. URL: <https://zpe.gov.pl/b/etymologiczne-a-realne-znaczenie-wyrazow/PPIHJiSIF>
5. *Feminy, maskuliny, osobaty, neutraty, dukaty — Kim jestem? O kim mówię? Do kogo mówię? Polska Półka Filmowa*. URL: <https://youtu.be/EEBPHfvxE-0?si=rXGik-kYzRjQivfr>
6. Homonimy, synonimy i antonimy w języku polskim. URL: <https://zpe.gov.pl/a/wprowadzenie/Dxm4YU4VI>
7. Jak korzystać ze słowników? URL: <https://zpe.gov.pl/a/jak-korzystac-ze-slownikow/DuQIJEOa8>
8. Jakie zagadki kryje w sobie język? URL: <https://zpe.gov.pl/a/jakie-zagadki-kryje-w-sobie-jezyk/D1C9bSnLP>
9. Język polski dawniej i dziś. URL: <https://zpe.gov.pl/a/jezyk-polski-dawniej-i-dzis/D1FQ4KJah>
10. Kląć jak szewc i rzucać miesem czyli cała prawda o wulgaryzmach. URL: <https://zpe.gov.pl/a/klac-jak-szewc-i-rzucac-miesem-czyli-cala-prawda-o-wulgaryzmach/DjR2vYAwW>
11. Kontrasty i przeciwieństwo w języku. URL: <https://zpe.gov.pl/a/kontrasty-i-przeciwienstwo-w-jezyku/DR8onQ9Ca>
12. Manipulacja językowa. URL: <https://zpe.gov.pl/b/manipulacja-jezykowa/PahWIPRhk>
13. Nacechowanie wyrazów. URL: <https://zpe.gov.pl/a/nacechowanie-wyrazow/DoEbeqfIB>
14. O sztucznej inteligencji i prawdziwym człowieczeństwie. URL: <https://zpe.gov.pl/a/o-sztucznej-inteligencji-i-prawdziwym-czlowieczestwie/D117DoZLO>
15. O zapożyczeniach na przestrzeni wieków. URL: <https://zpe.gov.pl/b/o-zapozyczeniach-na-przestrzeni-wiekow/PnCeJEawe>
16. Pewniki czy aksjomaty? Rozumienie słów rodzimych i zapożyczonych w tekście. URL: <https://zpe.gov.pl/a/pewniki-czy-aksjomaty-rozumienie-slow-rodzimykh-i-zapozyczonych-w-tekscie/DObONALBN>
17. Polisemia jako naturalna właściwość języka. URL: <https://zpe.gov.pl/b/polisemia-jako-naturalna-wlasciwosc-jezyka/Pi3Xa4g3K>
18. Polszczyzna? URL: <https://zpe.gov.pl/a/polszczyzna/DrdaufZFGH>

19. «Powinna być nieufnością» – obnażanie fałszu języka na przykładzie wiersza *Określona epoka* Stanisława Barańczaka. URL: <https://zpe.gov.pl/b/powinna-byc-nieufnoscia--obnazanie-falszu-jezyka-na-przykladzie-wiersza-określona-epoka-stanisława-baranczaka/P1FaLVQRk>
20. Słowa łagodzą, słowa wyostrzają. URL: <https://zpe.gov.pl/a/słowa-łagodza-słowa-wyostrzaja/DZbyu7Vud>
21. Słowa mają moc. URL: <https://zpe.gov.pl/a/słowa-maja-moc/D1CzrrRqM>
22. Słowa na sztandary. URL: <https://zpe.gov.pl/a/słowa-na-sztandary/DdBOVKMM5>
23. Słowa neutralne i zabarwione emocjami. URL: <https://zpe.gov.pl/a/słowa-neutralne-i-zabarwione-emocjami/DoCf1yOPn>
24. Stare wyrazy, nowe znaczenia. O neosemantyzmach w języku. URL: <https://zpe.gov.pl/b/stare-wyrazy-nowe-znaczenia-o-neosemantyzmach-w-jezyku/PhXHdRR93>
25. Stylistyczne nacechowanie tekstu. URL: <https://zpe.gov.pl/a/stylistyczne-nacechowanie-tekstu/DuUqrJkxD>
26. Treść i zakres wyrazu. URL: <https://zpe.gov.pl/b/tresc-i-zakres-wyrazu/PcVy93Hhp>
27. Zasady akcentowania wyrazów w języku polskim. URL: <https://zpe.gov.pl/b/zasady-akcentowania-wyrazow-w-jezyku-polskim/PM8bBo2zf>
28. Zwroty grzecznościowe. URL: <https://zpe.gov.pl/b/zwroty-grzecznościowe/PRfgqS36G>
29. Tańczący z wszami. Rudolf Weigl. *Historia Bez Cenzury*. URL: <https://youtu.be/WggtOfPTiUQ?si=qDttEqW-IHHuuNRQ>
30. Polak, który uratował miliony ludzi. *Nauka. To Lubię*. URL: <https://youtu.be/M6lQToPnE78?si=a-P225D2EQC8roes>

POLITYKA OCENIANIA

- Zasady dotyczące terminów i zmiany harmonogramu. Prace nadesłane z naruszeniem terminów bez ważnych powodów są oceniane niżej (-20 pkt). Zmiana terminu zajęć odbywa się za zgodą dziekanatu, pod warunkiem, że przyczyna nieobecności studenta na module była uzasadniona.
- Polityka uczciwości akademickiej. Zabrania się odpisywania podczas kolokwiów i prac kontrolnych.
- Zasady obecności. Obecność na zajęciach jest obowiązkowym elementem oceny, za którą przyznawane są punkty. Z przyczyn obiektywnych (np. stan zdrowia, sytuacja rodzinna, staż międzynarodowy) szkolenie może odbyć się online (po uzgodnieniu z prowadzącym).

System oceniania Schemat oceny końcowej za kurs

Typy oceniania	% oceny końcowej
Moduł 1 (tematy 1-13)	
Bieżące ocenianie	40%
Końcowa praca kontrolna:	40%
pytania teoretyczne – 40 punktów, część praktyczna:	
wykonanie ćwiczeń – 30 punktów, analiza językowa tekstu – 30 punktów	

Moduł 2 Udział w warsztacie Ocenianie: Aktywność — 20 punktów maks. Ocena merytoryczna prezentacji — 40 punktów maks. Ocena ustnej prezentacji wyników realizacji indywidualnych zadań — 20 punktów maks. Wsparcie multimedialne prezentacji — 20 punktów maks.	5%
Moduł 3 Praca samodzielna (końcowe testy w Moodle)	15%

SKALA OCENIANIA WIEDZY

Według skali uniwersytetu	Według skali krajowej	Według skali ECTS
90-100	doskonale	A (doskonale)
85-89	dobrze	B (bardzo dobrze)
75-84	dobrze	C (dobrze)
65-74	zadowalająco	D (zadowalająco)
60-64	zadowalająco	E (wystarczająco)
35-59	niedostatecznie	FX (niezadowalająco z możliwością ponownego przystąpienia do egzaminu)
1-34	niedostatecznie	F (niezadowalająco bez możliwości ponownego przystąpienia do egzaminu)